

Vastaus Jussi Saramon ja 21 muun valtuutetun aloitteeseen lasten vammaispalveluiden parantamisesta

VD/3408/00.02.00.03/2018

RV/SL/AA/LM-P/PK/MS/NJ

Jussi Saramo sekä 21 muuta valtuutettua jättivät seuraavan valtuuston työjärjestyksen mukaisen valtuustoaloitteen:

”Eduskunnan oikeusasiamiehelle tehdyn kantelun mukaan Vantaan vammaispalvelut ei täytä lain säättämää velvollisuutta tarjota tarpeiden mukaisia palveluita erityistä tukea tarvitseville lapsille. Vantaan vammaispalveluilla on ollut käytössään ohje, jonka mukaan erityishuolto-ohjelma tehdään vain kehitysvammaisille. Tulkinta on kantelun mukaan lainvastainen.

Vammaispalveluiden ja sivistystoimen vetäytyminen vastuustaan johtaa lastensuojelun kuormittumiseen ja epätarkoituksenmukaisiin, usein tarpeenmukaisia palveluita kalliimpiin ratkaisuihin esimerkiksi psykiatristen laitospaikkojen käyttönä. Lasten vanhemmat voivat myös joutua jäämään kotiin, kun lapselle tarjotaan mahdollisesti vain muutaman tunnin mittaista koulupäivää. Kuntalaisten ei pidä joutua eri toimialojen reviirikiistojen kohteiksi, vaan jokaiselle on tarjottava tarpeen- ja lainmukaisia palveluita. Lastensuojelun ei pidä joutua paikkaamaan vammaispalveluiden ja koulutoimen puutteita.

Me allekirjoittaneet valtuutetut esitämme, että Vantaan vammaispalvelut ja sivistystoimi alkavat välittömiin toimenpiteisiin taatakseen vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien lasten tarpeiden mukaiset palvelut sekä oikeuden perusopetukseen. Valtuustolle on raportoitava tilanteesta toimenpiteiden käynnistyttyä.”

Kaupunginvaltuusto 9.4.2018 § 25

Päätös:

Päätettiin ottaa asia käsiteltäväksi ja lähettää valtuustoaloite kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan vanhus- ja vammaispalvelut sekä sivistystoimi toteavat vastauksena seuraavaa:

1. *Eduskunnan oikeusasiamiehelle tehdyn kantelun mukaan Vantaan vammaispalvelut ei täytä lain edellyttämää velvollisuutta tarjota tarpeiden mukaisia palveluita erityistä tukea tarvitseville lapsille. Vantaan vammaispalveluilla on ollut käytössään ohje, jonka mukaan erityishuolto-ohjelma tehdään vain kehitysvammaisille. Tulkinta on kantelun mukaan lainvastainen.*

Laissa kehitysvammaisten erityishuollosta (519/2017) säädetään erityishuollon antamisesta henkilölle, jonka kehitys tai henkinen toiminta on estynyt tai häiriintynyt synnynnäisen tai kehitysiässä saadun sairauden, vian tai vamman vuoksi ja joka ei muun ensisijaisen lain nojalla voi saada tarvitsemiaan palveluksia. Osa kehitysvammaisen henkilön tarvitsemista palveluista järjestetään kehitysvammaisten erityishuoltona, josta laaditaan erityishuolto-ohjelma. Erityishuolto-ohjelmaan ei kirjata palveluita, jotka henkilö saa muun lainsäädännön nojalla. Joissakin kunnissa on noudatettu käytäntöä, että kehitysvammapalveluiden myöntämisen ja

erityishuolto-ohjelman laatimisen ehtona on kehitysvammadiagnoosin saaminen ennen 18 vuoden ikää. Tätä käytäntöä on aiemmin noudatettu myös Vantaalla.

Vantaan vammaispalvelujen toiminnot järjestettiin uudelleen vuoden 2017 syksyllä osana koko vanhus- ja vammaispalvelujen uutta organisaatiota. Osana tehtyä muutosta on selvitetty käytössä olleita vanhoja toimintatapoja, joista yksi on ollut valtuustoaloitteessa esiin nostettu erityishuolto-ohjelman laatiminen vain kehitysvammadiagnoosin saaneille vammaisille henkilöille. Vantaalla Vammaisten asiakasohjauksessa on muutettu erityishuolto-ohjelman laatimisen tulkintaa loppuvuodesta 2017 lähtien koskemaan myös ei-kehitysvammadiagnoosin omaavia henkilöitä, esim. autismin kirjon diagnoosin saaneet henkilöt, joilla ei ole kehitysvammadiagnoosia. Valtuustoaloitteen taustalla oleva oikeusasiamiehelle tehty kantelu on tapahtunut ajankohtana, jolloin tätä toimintatavan muutosta ei oltu vielä tehty.

- 2. Vammaispalveluiden ja sivistystoimen vetäytyminen vastuustaan johtaa lastensuojelun kuormittumiseen ja epätarkoituksenmukaisiin, usein tarpeenmukaisia palveluita kalliimpiin ratkaisuihin esimerkiksi psykiatristen laitospaikkojen käyttönä. Lasten vanhemmat voivat myös joutua jäämään kotiin, kun lapselle tarjotaan mahdollisesti vain muutaman tunnin mittaista koulupäivää.*

Vantaan vammaispalvelut ja sivistystoimi ovat tiivistäneet ja tiivistävät edelleen yhteistyötään vammaisten lasten perusopetukseen liittyvissä järjestelyissä syksystä 2017 lähtien, mm. kartoittamalla yhdessä perheiden erityistarpeita ja sopimalla aikaisempaa selvemmin vastuunjaosta, jotta asiakasperheille ei tulisi kokemusta, ettei mikään taho ota vastuuta heidän tarpeistaan. Palvelutarpeen arvioinnin ja pedagogisen arvioinnin avulla kartoitetaan vammaisen lapsen yksilöllinen tilanne ja tuen tarve. Lapselle ja hänen perheelleen käynnistetään tarpeen mukaiset palvelut.

Vammaispalvelut ja sivistystoimi ovat sopineet mm., että yhdessä kartoitetaan, kuinka paljon vammaisopetuksen ryhmien ulkopuolella on lapsia tai nuoria, jotka tarvitsevat vammaisuuden vuoksi erityistä tukea kouluajan ulkopuolella. Tämän kartoituksen jälkeen valmistellaan toimenpiteet heidän tukemisekseen. Perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoiminnan osalta vahvistetaan toimintamallia tukea tarvitsevien lasten osalta, jotta heillä on mahdollisuus osallistua toimintaan.

- 3. Kuntalaisten ei pidä joutua eri toimialojen reviirikiistojen kohteiksi, vaan jokaiselle on tarjottava tarpeen- ja lainmukaisia palveluita. Lastensuojelun ei pidä joutua paikkaamaan vammaispalveluiden ja koulutoimen puutteita. Valtuutetun esittävät, että Vantaan vammaispalvelut ja sivistystoimi alkavat välittömiin toimenpiteisiin taatakseen vammaisten ja erityistä tukea tarvitsevien lasten tarpeiden mukaiset palvelut sekä oikeuden perusopetukseen.*

Perheiden tuen saamisessa on katvealueita. Palveluista ei aina löydy kohderyhmän tarpeisiin sopivia palveluja. Vanhus- ja vammaispalvelujen ja perhepalvelujen yhteisenä strategisena tavoitteena on kehittää vammaisten lasten ja heidän perheidensä palveluprosesseja. Vantaan kaupungin sosiaalihuoltolain mukaisissa palveluissa, vanhus- ja vammaispalveluissa sekä lastensuojelussa on havaittu, että lastensuojelun palveluihin ohjautuu lapsia, joilla on tunnistettavissa neuropsykiatrista oireilua, eivätkä palvelut vastaa lasten ja perheiden tuen tarpeisiin.

Vantaan sosiaali- ja terveystoimessa on aloitettu Lapsi SIB -tulospohjaisen vaikuttavuus hankkeen valmisteleminen yhteistyössä Sitran ja Lastensuojelun keskusliiton kanssa. Hankkeen vaikuttavuustavoitteena on ehkäistä neuropsykiatrisesti oireilevien lasten päätymistä lastensuojelun palveluihin oireilunsa vuoksi. Vaikuttavuusinvestointihanke tähtää siihen, että palvelujen parantamisella ja palveluaukkojen poistamisella kehitetään merkittävästi ko. kohderyhmän palveluja ja tukea.

Tämän lisäksi palveluvalikkoon kuuluu tällä hetkellä esimerkiksi:

Kotiin vietävät palvelut

Sellaisille vammaisille lapsille/nuorille, joille tavallinen iltapäivisin toteutuva kerhotoiminta tai vammaisopetuksessa olevien lasten päivä- ja lomatoiminta ei ole kestoaltaan tai sisällöltään sopivaa järjestetään tukea kotiin vietävien palvelujen muodossa. Kotiin vietäviä palveluja (valvonta, avustaminen, huolenpito) toteutetaan aamuisin ennen koulun alkamista, koulun jälkeen, iltaisin ja öisin vanhempien tilanteesta riippuen. Lapsen/nuoren todettu vammaisuudesta aiheutuva ikätasoa runsaampi avun tarve on ehtona sille, että lapsi/ nuori pääsee vammaispalvelujen asiakuuteen. Jos lisääntynyt avuntarve aiheutuu muista syistä, se ei johda vammaispalvelujen asiakuuteen.

Neuropsykiatrinen hoito ja arviointi

Aloitteessa viitataan erityisen vaikeisiin tilanteisiin vammaisen lapsen/nuoren elämässä. Tällaisissa tilanteissa tarvitaan laajaa moniammatillista yhteistyötä. Psykiatrisesti oireilevilla lapsilla ja nuorilla voi olla myös vammaisuutta. Psykiatrasta sairautta ei kuitenkaan voida hoitaa vammaispalveluissa. Erityisen tärkeää on, että lapsen hoito ja palvelu toteutuvat oikeassa paikassa – paikassa, jossa on sellaista osaamista, jota asiakas tarvitsee. Tilanteen selvittämiseksi tehdään neuropsykiatrinen arviointi esimerkiksi Rinnekodin yksiköissä. Lääkehoidon aloitus ja seuranta tehdään usein myös psykiatrisessa yksikössä. Hoitoneuvotteluissa on usein mukana lastensuojelun, vammaispalvelun ja sivistystoimen edustajat.

Vanhemmuuden tukeminen

Lyhytaikaisesti lapsi voidaan sijoittaa perhehoitoon. Perhehoidossa on tärkeää luoda hyvä yhteistyö vanhempien ja perheen välille. Ostopalveluina, perheelle voidaan ostaa kotiin vietävä perhevalmennus. Tätä ratkaisua on käytetty mm. autististen lasten perhedynamiikassa ilmenneisiin haasteisiin.

Lapsen ja nuoren kehittymisen tuki

Palvelutarpeen arvioinnin perusteella lapselle suunnattu tuki voi olla opiskeluvalmennuksesta seksuaaliterapiaan.

Käynnistymässä on ennakoiva lapsen ja vanhemmuuden tuki

Vantaan vammaispalveluja on uudistettu ja kehitetty tavoitteellisesti loppuvuodesta 2017 alkaen. Yksi osakokonaisuus uudistusta on luoda verkostoyhteistyön toimintamallia kaikkiin yhteistyötahoihin. Verkostoyhteistyössä luodaan toimintatapa yhteydenpitoon, jolloin ei tilannekohtaisesti jouduta etsimään oikeita ihmisiä eri yksiköiden ja toimialojen palveluista. Verkostoyhteistyö sivistystoimen ja lastensuojelun sekä sosiaalitoimen suuntaan on tiivistynyt merkittävästi kuluvan vuoden aikana.

Perusopetuksen tulosalue järjestää vammaisopetuksen ryhmissä opiskeleville kehitysvammaisille lapsille päivä- ja lomatoimintaa lukuvuoden aikana ja osan koulujen loma-ajoista. Tämä toiminta

on perheille maksutonta. Päätös oikeudesta osallistua toimintaan tehdään vammaispalveluissa. Muilla erityisen tuen oppilailla on mahdollisuus perusopetuslain perusteella järjestettävään aamu- ja iltapäivätoimintaan. Toimintaa toteuttavat ulkopuoliset palvelutuottajat, ja toiminta on perheille maksullista. Sellaisille vammaisille lapsille tai nuorille, joille tavallinen iltapäivisin toteutuva kerhotoiminta tai vammaisopetuksessa olevien lasten päivä- ja lomatoiminta ei ole kestoaltaan tai sisällöltään sopivaa järjestetään tukea kotiin vietävien palvelujen muodossa.

Kaupunginhallitus 18.6.2018 § 9

Kaupunginjohtajan esitys:

Päätetään

- a) antaa Jussi Saramolle ja 21 muulle aloitteen allekirjoittaneelle valtuutetulle sosiaali- ja terveydenhuollon toimialan ja sivistystoimen toimialan esityksen mukainen kaupunginhallituksen vastaus, ja
- b) esittää kaupunginvaltuustolle merkittäväksi kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Kaupunginvaltuusto 27.8.2018 § 8

Kaupunginhallituksen esitys:

Päätetään merkitä kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Liite:

- Jussi Saramon ja 21 muun valtuutetun aloite lasten vammaispalveluiden parantamisesta

Muutoksenhakuohje: 4.1 Valituskielto

Lisätiedot:

vanhus- ja vammaispalvelujen johtaja vs. Minna Lahnalampi-Lahtinen, puh. 09 8392 0028, etunimi.sukunimi(at)vantaa.fi,
opetustoimen suunnittelija Minna Salmi, puh. 09 8392 3058, etunimi.sukunimi(at)vantaa.fi